

ІМАГАЛАГІЧНЫ РАКУРС РАСКРЫЦЦЯ НАЦЫЯНАЛЬнай МЕНТАЛЬНАСЦІ БЕЛАРУСАЎ У АПОВЕСЦІ “СІВАЯ ЛЕГЕНДА” Ул. КАРАТКЕВІЧА

Рымша У.А.,

*ст. 4 курса ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Падстаўленка В.Ф., канд. філал. навук, дацэнт*

Уладзімір Караткевіч з’яўляецца адным з самых вядомых беларускіх пісьменнікаў не толькі ў нашай краіне, але і па-за яе межамі. Вызначальная скіраванасць яго творчасці – гістарычная тэматыка. Як заўважае А.Л. Верабей, “пісьменнік узяў шырокія пласты нацыянальнай гісторыі, перадаў дух мінулых эпох, стварыў адметныя характары, раскрыў багаты духоўны свет сваіх герояў і звязаў іх асабісты лёс з лёсам народным” [1; 3]. Караткевіча слухна лічаць гонарам і сумленнем беларускай літаратуры, пісьменнікам, якому ўдалося цалкам раскрыць душу народа, яго нацыянальны характар. Падсумоўваючы вышэй сказанае, прапануем звярнуць увагу на аповесць У. Караткевіча “Сівая легенда”.

Гэтае даследаванне бачыцца актуальным, таму што праз сістэму імагалагічных поглядаў дастаткова поўна і глыбока адлюстроўваюцца маральныя арыенціры беларусаў, наша мысленне, абумоўленае нацыянальна-культурным светабачаннем.

Мэта даследавання – выявіць асаблівасці беларускай ментальнасці, прадэманстраваныя ў “Сівой легендзе”, з пункту гледжання імагалагічнай канцэпцыі “свае – чужыя”.

Матэрыял і метады. Матэрыялам нашага даследавання паслужыў твор “Сівая легенда” У. Караткевіча. Асноўнымі для навуковага аналізу абраны прыёмы канкрэтна-гістарычнага, кампаратыўнага метадаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. Вялікую ролю ў творы адыгрывае вобраз іншаземца Канрада Цхакена, бо ён выразна і праўдзіва адлюстраваны ў светабачанні і паводзінах беларусаў “чужымі вачыма”. Як заўважае К.А. Жулькова, “вывучэнне вобраза іншаземца ў айчынай літаратуры і фальклору мае “адваротным бокам” вывучэнне ўласнай культуры, таму што разуменне чужога заўсёды будзеца на аснове параўнання са сваім” [2; 14].

Цхакен – “ураджэнец кантона Швіц”, “жыў сярод іх [беларусаў] дзевяць год, часам пачынаў нават думаць па-беларусінску, а ўсё ж ведаў іх ненашмат лепей, чым у першы дзень” [3; 6]. Як зазначае В.І. Локун, “Цхакен даследуе беларуса наогул, беларуса як нацыянальнае дадзенае” [4; 58].

У аповесці швейцарац прыводзіць і этнаграфічныя звесткі пра беларусаў, у тым ліку апісвае жыццё ў замку, а таксама ўнутраны выгляд пабудовы: “шырокімі драўлянымі сходамі мы прайшлі ў малую залу замка. <...> Шэсць вялікіх, бы ў царкве, акон. У іх, акрамя звычайных зашклёных пераплётаў, уштукаваны яшчэ і вітражы. <...> Каменная гладкая падлога, сцены, абабітыя цяжкай тканінай, фіялетавай з золатам. Каля сценак цяжкія і доўгія, як труны, разьблёныя скрыні, яны ж услоны. Паміж імі шафы, знарок адчынення, каб быў відаць залаты і срэбны посуд” [3; 14-15].

Герой падкрэслівае такую негатыўную рысу беларусаў, як бяздумную пераймальнасць культурных традыцый пэўных народаў, а менавіта еўрапейскіх.

Унікальнасць нашага народа Цэхакен ілюструе і праз цікавасць да самабытнай вопраткі: “Але што іх асабліва рабіла непадобнымі, дык гэта вопратка. <...> Шырокая і вельмі кароткая аксамітная безрукаўка на куніцах. Яркая-чырвоная сарочка, якая гладка прыставала да цела. Карункавы каўнер і з-пад яго, на жывот, залаты ланцужок. На поясе цацачны кінжальчык. (Божа, ды гэтым людзям толькі доўбня і з рукі.) І куды яму [Кізгайлу], да д'ябла, з яго худымі нагамі і таўставатымі каленымі суставамі, насіць гладкія, у абцяжку, залацістыя панчохі і мяккія боцікі з доўгімі наскамі? Дразняць нас бусланогімі, а самі вучацца” [3; 16]. Тут зноў іранічна ўказваецца на непатрэбную пераемнасць, якая прыводзіць да страчвання непаўторных элементаў беларускага касцюма.

Усю прыгажосць нацыянальнага адзення пісьменнік адлюстроўваў у апісанні знешняга выгляду Любкі: “А на пані Любцы ўсё дарэчы. Шырокая ў падоле блакітная з золатам сукня. Пояс, што завязваецца па клубах і падае спераду двума канцамі, быццам падзяляючы ногі. Тонкая ў поясе казнатка, таксама блакітная. І што лепей за ўсё – на галаве іхні «караблік», быццам ляжачы маладзік, быццам рожкі над вушамі. Рожкі тыя залацяцца, а на іх зверху накінуты рантух, зусім празрыстае блакітнае пакрывала паміж каленяў. Сядзіць, бы ў воблаку” [3; 16].

Акрамя этнаграфічных звестак, у творы прыведзена і абагульняльная характарыстыка беларусаў. Яшчэ ў пачатку твора Цэхакен называе нашых продкаў разумным, здольным, таленавітым і чулым да мастацтва народамі: “Крый Божа, калі сярод іх з'явіцца першы паэт – яны затопяць вершамі ўвесь свет і нікому не дадуць спакою” [3; 6].

Таксама швейцарац захапляецца мужнасцю нашай нацыі: “Іхнія старыя крэпасці, як Смаляны, Ворша, Магілеў, – страшныя. Я не згадзіўся б абараняць іх нават пад пагрозай пазбаўлення раю <...> Сапраўды, каб выстаць за такім плотам, патрэбна вялікая мужнасць і вялікая легкадумнасць. А яны не толькі выстойваюць, але і наносзяць страты ворагу. Яны ўмудрыліся, седзячы ў гэтых быдлярчых загонах, адбіцца ад татар і сто год, абяскроўленыя, супраціўляліся Літве – гэтага досыць. Я кажу вам, ніхто не назваў бы такія загарадкі крэпасцямі” [3; 6-7].

Думаецца, праз дадзеныя іранічныя выказванні героя акрэсліваецца яшчэ адна характэрная рыса беларусаў – міралюбства. Наш народ не ўмеў будаваць добрыя крэпасці, бо яго жыццёвымі каштоўнасцямі з'яўляецца ўзаемаразуменне з суседнімі краінамі і мірнае існаванне.

Таксама швейцарац заўважае асаблівае стаўленне беларусаў да смерці, параўноўваючы іх з рознымі народамі: “Калі памірае іспанец – гэта жудасна. Я не бачыў больш вартага жалю відовішча. Ён мужны і жорсткі, але тут ён дрыжыць і цалуе каўчэжац з мошчамі. <...> А гэтыя [беларусы] паміраюць спакойна – за іх заступаецца Божая Маці, – так спакойна, быццам у іх шчырыя сяброўскія адносіны і з Богам і з чортам. І мне здаецца, што яны не вераць у тое і ў другое” [3; 33]. Патлумачыць гэта можна наступным чынам: беларус не

баіцца смерці таму, што яму не страшна загінуць за родную зямлю, за каханую, справядлівасць.

Радавацца кожнаму пражытаму дню, цаніць тое, што маеш – таксама асаблівасць светапогляду беларусаў: “Тутэйшым людзям мала трэба: толькі штодзённая луста хлеба з салам, гарэлка на свята. І яшчэ дабрата. Калі з імі добры – яны зробяць усё” [3; 33].

Заклучэнне. Такім чынам, для аб’ектыўнага раскрыцця беларускай ментальнасці У. Караткевічам уводзіцца вобраз іншаземнага Я-апавядальніка. З пункту гледжання імагалогіі Цэхакен з’яўляецца вобразам “чужога”. Праз яго рэпрэзентуюцца асаблівасці нашага светаўспрымання, адмоўныя і станоўчыя якасці беларускага народа.

Літаратура

1. Верабей, А. Уладзімір Караткевіч: жыццё і творчасць / А. Верабей. – Мінск: Бел.навука, 2005. – 271 с.
2. Жулькова, К.А. Немцы глазами русских в художественной словесности XIX в. / К.А. Жулькова // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 7, Литературоведение: Реферативный журнал. – 2015. – № 3. – С. 13-20.
3. Караткевіч, У. Сівая легенда. Ладдзя Роспачы. Цыганскі кароль / У. Караткевіч. – Мінск : Папуры, 2018. – 240 с.
4. Локун, В. Маральна-філасофскія пошукі беларускай ваеннай і гістарычнай прозы. 1950-1960-я гады / В. Локун. – Мінск: Навука і тэхніка, 1995. – 109 с.

ОСОБЕННОСТИ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ТРУДНОСТЕЙ ПОНИМАНИЯ АУДИОТЕКСТА НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Савицкая Е.А.,

*ст. 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Бобылева Л.И., канд. пед. наук, доцент*

В современную эпоху глобализации особое значение приобретает изучение иностранных языков как средства коммуникации. Эффективность обучения этому предмету будет во многом определяться степенью приближения учебного процесса к условиям естественной языковой ситуации. Решение данной задачи достигается благодаря определенным дидактическим особенностям видеоматериалов социальных сервисов типа *YouTube*, подкастов и др., к которым относятся информационная насыщенность, показ изучаемых явлений в динамике, богатство изобразительных приемов.

Вместе с тем использование в учебном процессе данных источников сопряжено с целым рядом трудностей, обусловленных языковой формой сообщения. Данные трудности возникают по двум причинам: а) из-за содержащегося в сообщении незнакомого языкового материала; б) вследствие имеющейся в сообщении знакомой, но сложной для восприятия на слух лингвистической информации. Таким образом, целью нашего исследования является изучение особенностей лингвистических трудностей понимания аудиотекста для последующей разработки практических рекомендаций по организации учебного процесса.